

สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระราชดำริและพระราชกระแสรับสั่งเกี่ยวกับโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนา อันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ มาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ โดยทรงเลือกพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ และอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่เป้าหมายในการดำเนินโครงการ ด้วยทรงตระหนักถึงสภาพป่าที่เสื่อมโทรม และถูกทำลายอย่างรวดเร็ว และยังเป็นพื้นที่ต้นน้ำน่าน ประกอบกับสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนทำให้ราษฎรขาดโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้น ในการพัฒนาช่วยเหลือราษฎรให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทรงเลือกเด็กเป็นกลุ่มเป้าหมายแรกของการพัฒนา ด้วยทรงเห็นว่า เด็กเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาต่าง ๆ มากที่สุด และประการสำคัญคือ เด็กจะเติบโตเป็นผู้ดูแลพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและประเทศชาติต่อไป หลังจากนั้น จึงทรงขยายงานพัฒนาเข้าสู่ชุมชนเพื่อช่วยเหลือราษฎร แก้ไขปัญหาความขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต โดยการบูรณาการพัฒนาด้านต่าง ๆ ตามสภาพปัญหาของพื้นที่ ทั้งด้านการเกษตร โภชนาการ สุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ภายหลังจากที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรและทอดพระเนตรบ่อเกลือสินเธาว์ ณ บ้านบ่อหลวง อำเภอบ่อเกลือ เมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๘ จึงมีพระราชดำริให้สำนักงานโครงการส่วนพระองค์ฯ ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก และเยาวชนในโรงเรียนประถมศึกษา ก่อนเป็นอันดับแรก แล้วขยายไปยังศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา "แม่ฟ้าหลวง" และทรงขยายงานพัฒนา ด้านอื่น ๆ เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของเด็ก

เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งศูนย์ศึกษาและถ่ายทอด เทคโนโลยีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภูฟ้า ในเวลาต่อมา งานโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งสองอำเภอดูถูกเรียกรวมกันว่า "โครงการภูฟ้าพัฒนาตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี"

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้ร่วมสนองพระราชดำริ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เนื่องจากจังหวัดน่าน ได้ขอรับการสนับสนุนจาก ส.ป.ก. ให้ดำเนินงาน ๓ กิจกรรมสำคัญ ได้แก่ (๑) การสำรวจขอบเขตของพื้นที่โครงการ (๒) การสำรวจรังวัดแปลงที่ดินรายแปลง เพื่อจำแนกสิทธิการใช้ประโยชน์ที่ดินรายแปลงให้เกษตรกร ผู้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินของศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ และ (๓) การสำรวจฐานข้อมูลรายบุคคลในการทำประโยชน์ ที่ดินของเกษตรกร เพื่อวางแผนและพัฒนางานร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และเพื่อสนองพระราชปณิธาน สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ส.ป.ก. จึงจัดทำโครงการ ปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง ภายใต้โครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ซึ่งต่อมา วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๑ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงเสด็จทอดพระเนตร การดำเนินงานโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง ของเกษตรกรจำนวน ๓ ราย ที่ ส.ป.ก. ได้ดำเนินงาน โดยมุ่งเน้นการขยายผลสู่เกษตรกรในพื้นที่โครงการ โดยใช้ศูนย์เรียนรู้ที่ทรงเสด็จทอดพระเนตรเป็นต้นแบบ ในรูปแบบเครือข่ายเกษตรกร

นับตั้งแต่เริ่มโครงการในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ส.ป.ก. ได้ดำเนินการสำรวจรังวัดจัดที่ดินรายแปลง ให้แก่ เกษตรกร จำนวน ๑๒๗ ราย เนื้อที่ ๑,๒๐๐ ไร่ ทำให้เกิดความชัดเจนในเรื่องขอบเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน ของเกษตรกรแต่ละราย และการดำเนินงานโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลง โดยร่วมบูรณาการ กับหน่วยงานต่าง ๆ จนเป็นผลสำเร็จ

เพื่อร่วมสนองพระราชปณิธานสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูง ประกอบกับแผนแม่บทโครงการศูนย์ภูฟ้า พัฒนาฯ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ได้กำหนดกรอบระยะเวลาพื้นที่เป้าหมายและจุดเน้นแบ่งเป็น ๓ ระยะ ได้แก่ ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๖๗) เน้นการปรับปรุงบำรุงรักษาแหล่งเรียนรู้ จุดสาธิต ระบบโครงสร้างพื้นฐาน การถ่ายทอดองค์ความรู้ เพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๖๙) เน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขยายผล และพื้นที่ที่มีพระราชดำริดำเนินการเพิ่มเติม พร้อมทั้ง ขยายผล ไปในพื้นที่ต่อยอดความสำเร็จ ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๗๐) ขยายผลองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรพื้นที่อื่น โดยรอบศูนย์ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของราษฎรในโครงการและพื้นที่ขยายผล โดยเพิ่มช่องทาง การตลาด เพื่อให้โครงการเป็นศูนย์ต้นแบบการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้อย่างครบวงจรแบบเบ็ดเสร็จ ในลักษณะเดียวกับศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ส.ป.ก. จึงจัดทำโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาตามแนวพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดน่าน ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ตามแผนแม่บทโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ ระยะที่ ๒ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ขยายผล และพื้นที่ที่มีพระราชดำริ ดำเนินการเพิ่มเติม พร้อมทั้งขยายผลไปในพื้นที่ต่อยอดความสำเร็จ และระยะที่ ๓ ที่มุ่งขยายผลองค์ความรู้ ไปสู่เกษตรกรพื้นที่อื่นโดยรอบศูนย์ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของราษฎรในโครงการ และพื้นที่ ขยายผล โดย ส.ป.ก. จะนำแนวพระราชดำริการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูง ตัวอย่างความสำเร็จ ในพื้นที่ทรงงาน และเกษตรกรตัวอย่างจากโครงการปฏิรูปการจัดการที่ดินรายแปลงหรือโครงการต่าง ๆ ภายใต้โครงการภูฟ้าพัฒนาฯ ไปขยายผลในเขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบ่อเกลือ และอำเภอสันติสุข โดยเกษตรกร เป้าหมายจะได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่ตรงกับความต้องการ เหมาะสมกับศักยภาพและทรัพยากร ในพื้นที่ ส.ป.ก. จะสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบกลุ่ม วางแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับ สินค้าเกษตรไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์ที่สอดคล้องการตลาด โดยเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ พร้อมทั้งจะสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่สู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การศึกษาธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร

๔. วัตถุประสงค์

- ๔.๑ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรบนพื้นที่สูง และใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนา
- ๔.๒ เพื่อการส่งเสริมอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรและพื้นที่บนที่สูง
- ๔.๓ เพื่อขยายผลความสำเร็จของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ สู่เขตปฏิรูปที่ดิน

๕. กลุ่มเป้าหมายการดำเนินการ

เกษตรกร จำนวน ๓๐ ราย

๖. พื้นที่ดำเนินการ

เขตปฏิรูปที่ดินอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

๗. วิธีดำเนินการ/กิจกรรม

- ๗.๑ จัดทำแผนปฏิบัติการ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม กับศูนย์ภูฟ้าพัฒนา และคณะอนุกรรมการ จัดทำแผนแม่บทการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดน่าน
- ๗.๒ ประสาน สืบค้นข้อมูลพื้นที่ เกษตรกรเป้าหมาย/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงโครงการ
- ๗.๓ คัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้ารับการส่งเสริมองค์ความรู้ จำนวน ๓๐ ราย
- ๗.๔ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ/ศึกษาดูงาน เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน ๓๐ ราย
- ๗.๕ สนับสนุนปัจจัยการผลิต เกษตรกรเป้าหมาย จำนวน ๓๐ ราย
- ๗.๖ คัดเลือกเกษตรกรที่พร้อมในการพัฒนาให้เป็นตัวอย่างด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต (การลดต้นทุน การสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ/มาตรฐาน และมีการจัดการผลผลิต) และให้การ สนับสนุนปัจจัยการผลิต จำนวน ๑ ราย
- ๗.๗ การรายงานความก้าวหน้า ผลการดำเนินงาน และผลการใช้จ่ายงบประมาณประจำเดือนใน ระบบ ALRO Tracking และรูปแบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่อง และจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงาน ประจำปี
- ๗.๘ การติดตามประเมินผลเกษตรกรตามแบบสัมภาษณ์เกษตรกรที่ผ่านการฝึกอบรม และเกษตรกร ตัวอย่าง

๗.๙ การสร้างภาพลักษณ์ผลการพัฒนาตามแนวทางพระราชดำริ การจัดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการ และการจัดนิทรรศการที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ

๗.๑๐ การพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด/ส่วนกลาง

๘. ตัวชี้วัด

๘.๑ เชิงปริมาณ : เกษตรกรเป้าหมาย ได้รับการส่งเสริมตามแนวทางพระราชดำริ จำนวน ๓๐ ราย

๘.๒ เชิงคุณภาพ : เกษตรกรเป้าหมาย น้อมนำแนวพระราชดำริไปปฏิบัติและได้ผลจริง

ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๖๐

๘.๓ ผลสัมฤทธิ์ : ร้อยละ ๖๐ ของเกษตรกรที่นำความรู้ไปใช้มีรายได้สุทธิครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น

ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐

๙. งบประมาณ

รวมทั้งสิ้น ๗๒๘,๔๖๕ บาท (เจ็ดแสนสองหมื่นแปดพันสี่ร้อยหกสิบห้าบาทถ้วน) ประกอบด้วย

๙.๑ งบประมาณตาม พ.ร.บ.งบประมาณรายจ่ายประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๙ จำนวน ๖๓๖,๗๖๕ บาท (หกแสนสามหมื่นหกพันเจ็ดร้อยหกสิบห้าบาทถ้วน)

๙.๒ เงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๖๘ จำนวน ๙๑,๗๐๐ บาท (เก้าหมื่นหนึ่งพันเจ็ดร้อยบาทถ้วน)

๑๐. ระยะเวลาดำเนินโครงการ

๑ ตุลาคม ๒๕๖๘ - ๓๐ กันยายน ๒๕๖๙

๑๑. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๑.๑ เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการได้รับการจัดสรรที่ดินทำกิน และมีแนวทางการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๑๑.๒ เกษตรกรมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรและพื้นที่สูง

๑๑.๓ การขยายผลความสำเร็จของโครงการศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ สู่เขตปฏิรูปที่ดิน ทำให้เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้รับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่ตรงกับความต้องการ เหมาะสมกับศักยภาพและทรัพยากรในพื้นที่

๑๑.๔ มีกลุ่มเกษตรกรที่สามารถจัดการผลผลิต ยกกระตือรือร้นสินค้าเกษตรไปสู่การสร้างผลิตภัณฑ์และตลาดรองรับด้วยการเชื่อมโยงกับศูนย์ภูฟ้าพัฒนาฯ

๑๑.๕ เกษตรกรสามารถจัดการพื้นที่สู่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การศึกษาธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

๑๑.๖ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น